

» trum dicit : Ego quidem sum Pauli , ego autem Apollo ,
 » ego Cephæ , ego autem Christi . Divisus est Christus ?
 » Numquid Paulus crucifixus est pro vobis , aut in no-
 » mine Pauli baptizati estis ¹ ? » Isti ergo si in hac obsti-
 natione et perversitate remanerent , certe quidem nati
 erant , nec tamen ad ipsam Ecclesiam de qua nati erant ,
 per pacis atque unitatis vinculum pertinerent . Ergo ipsa
 generat , et per uterum suum , et per uteros ancillarum ,
 ex eisdem sacramentis , tanquam ex viri sui semine . Non
 enim frustra dicit Apostolus , omnia illa in figura esse
 gesta ² . » Sed qui superbiunt et legitimæ matri non ad-
 junguntur , similes sunt Ismaëli , de quo dictum est :
 « Ejice ancillam et filium ejus : non enim hæres erit fi-
 » lius ancillæ cum filio meo Isaac ³ . » Qui autem pacifice
 diligunt legitimam patris sui conjugem , cujus legitimo
 jure generati sunt , similes sunt filiis Jacob , quamvis de
 ancillis natis ⁴ , sed tamen eandem hæreditatem sumenti-
 bus . Qui autem de utero ipsius matris intus in unitate
 nati , negligunt gratiam quam acceperunt , similes sunt
 Esaü filio Isaac , qui reprobatus est , Deo attestante et
 dicente : « Jacob dilexi , Esaü autem odio habui ⁵ : » cum
 ambo ex uno concubitu concepti , ex uno utero nati sint .

XV. Quærent etiam : « Utrum peccata dimittantur
 per baptismum in parte Donati : » ut si dixerimus dimitti,
 respondeant : Ergo est illic Spiritus sanctus ; quia cum
 insufflante Domino datus esset Discipulis , tunc secutus
 est et ait : « Baptizate gentes in nomine Patris et Filii et
 » Spiritus sancti ⁶ ; si cui dimiseritis peccata , dimittentur
 » ei ; si cui tenueritis , tenebuntur ⁷ . » Et si ita est , in-
 quiunt , communio nostra est Ecclesia Christi : non enim

¹ 1 Cor. i, 10-12. — ² Id. x, 11. — ³ Gen. xxi, 10, et Galat. iv, 30. —
⁴ Gen. xxx, 3. — ⁵ Gen. xxv, 24, et Malac. i, 2. — ⁶ Matth. xxviii, 19. —
⁷ Joan. xx, 22.

præter Ecclesiam dimissionem peccatorum Spiritus sanc-
 tus operatur . Et si nostra communio est Ecclesia Christi ,
 non est Ecclesia Christi vestra communio . Una est enim ,
 quæcumque illa sit , de qua dictum est : « Una est co-
 » lumba mea , una est matri suæ ¹ : » nec possunt Ecclesiæ
 tot esse , quot schismata . Si autem dixerimus , non ibi
 dimitti peccata : Ergo , inquiunt , non est illic verus bap-
 tismus ; et propterea quos a nobis suscipitis , vos bap-
 tizare debetis ; quod quia non facitis , in Ecclesia Christi
 vos non esse fatemini .

XVI. His ita resistimus , secundum Scripturas , eos in-
 terrogantes , ut quod a nobis quærent , sibi ipsi respon-
 deant . Quæro enim ut dicant , utrum dimittantur pec-
 cata ubi charitas non est . Peccata enim tenebræ anima-
 rum sunt . Audimus quippe Joannem dicentem : « Qui
 » odit fratrem suum , in tenebris est usque adhuc ² . » Nulli
 autem schismata facerent , si fraterno odio non excæca-
 rentur . Si ergo dicimus , non ibi dimitti peccata ; quo-
 modo renascitur qui apud eos baptizatur ? Quid est enim
 renasci per baptismum , nisi a vetustate renovari ? Quo-
 modo autem renovatur a vetustate , cui peccata præterita
 non dimittuntur ? Quod si renatus non est , nec Christum
 induit , ex quo conficitur ut denuo baptizandus videatur ?
 Quia dicit Apostolus : « Quotquot enim in Christo bap-
 » tizati estis , Christum induistis ³ : » quem ille si non in-
 duit , nec in Christo baptizatus habendus est . Porro
 quia in Christo dicimus baptizatum , fatemur eum Chris-
 tum induisse : et si hoc fatemur , regeneratum fatemur .
 Quod si ita est , et peccata dimissa sunt . Quomodo ergo
 dicit Joannes : « Qui odit fratrem suum , in tenebris ma-
 » net usque adhuc : » si jam facta est remissio peccato-
 rum ? An non est in schismate odium fraternum ? Quis

¹ Cant. vi, 8. — ² 1 Joan. ii, 11. — ³ Galat. iii, 27.

hoc dixerit, cum et origo et pertinacia schismatis nulla sit alia, nisi odium fratris?

XVII. Hanc illi quæstionem solvere sibi videntur cum dicunt: « Non est ergo in schismate remissio peccatorum, et ideo nec regeneratio novi hominis, et propterea nec baptismus Christi. » Nos autem quia fatemur ibi esse baptismum Christi, hanc eis quæstionem solvendam proponimus: Magus ille Simon, utrum vero Christi baptismo tinctus sit¹. Respondebunt, ita; quia sanctæ Scripturæ auctoritate coguntur. Quæro ergo utrum fateantur ei dimissa peccata? Profecto fatebuntur. Item quæro, cur ei dixerit Petrus, non eum habere partem in sorte sanctorum? Quia, inquit, postea peccavit, pecunia volens emere Donum Dei, cujus venditores esse Apostolos credidit.

XVIII. Quid si ad ipsum baptismum fictus accessit, dimissa sunt ei peccata, an non sunt dimissa? Eligant quod volunt, utrumlibet elegerint, sufficit nobis. Si dimissa dixerint; quomodo ergo Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum², si in isto ficto remissionem operatus est peccatorum? Si dixerint non esse dimissa; quæro, si postea fictionem suam corde concusso et vero dolore fateretur, denuo baptizandus judicaretur? Quod si dementissimum est dicere; fateantur vero baptismo Christi baptizari posse hominem, et tamen cor ejus in malitia vel sacrilegio perseverans, peccatorum abolitionem non sinere fieri: atque ita intelligant in communionibus ab Ecclesia separatis posse homines baptizari, ubi Christi baptismus eadem sacramenti celebratione datur et sumitur: qui tamen tunc prosit ad remissionem peccatorum, cum quis reconciliatus unitati, sacrilegio dissensionis exiit, quo ejus peccata tenebantur, et dimitti

¹ Act. viii, 13. — ² Sap. i, 5.

non sinebantur. Sicut enim in illo qui fictus accesserat, fit ut non denuo baptizetur, sed ipsa pia correctione et veraci confessione purgetur, quod non posset sine baptismo, ut quod ante datum est, tunc valere incipiat ad salutem, cum illa fictio veraci confessione recesserit: sic etiam iste qui baptismum Christi, quod non amiserunt qui se separaverunt, inimicus charitatis et pacis Christi, in aliqua hæresi aut schismate accepit, quo sacrilego scelere peccata ejus non dimittebantur, cum se correxerit, et ad Ecclesiæ societatem unitatemque venerit, non iterum baptizandus est; quia ipsa ei reconciliatione ac pace præstatur, ut ad remissionem peccatorum ejus in unitate jam prodesse incipiat sacramentum, quod acceptum in schismate prodesse non poterat.

XIX. Si autem dixerint, in illo qui fictus accessit, per sanctam vim tanti sacramenti dimissa quidem illi esse peccata in ipso temporis puncto, sed per fictionem ejus rediisse continuo: ut Spiritus sanctus et adfuerit baptizato ut peccata recederent, et perseverantiam fictionis fugerit ut redirent; ut et illud verum sit: « Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis¹; » et illud: « Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum²: » id est, ut et induat eum Christo sanctitas baptismi, et exuat eum Christo pernicies fictionis: sicut fit cum quisque a tenebris per lucem transit ad tenebras, oculi quidem ejus in tenebras perpetuo diriguntur, sed non potest lux nisi perfundere transeuntem. Si hoc ergo dixerint, hoc etiam in eis intelligant fieri, qui extra Ecclesiæ communionem, sed tamen baptismo Ecclesiæ baptizantur, quod ubicumque fuerit, sanctum est per se ipsum: et ideo non est eorum qui se separant, sed ejus unde se separant: valet tamen et apud eos hactenus, ut per ejus

¹ Galat. i, 27. — ² Sap. i, 5.

lucem transeant ad dissensionis suæ tenebras, continuo redeuntibus peccatis, quæ baptismatis sanctitas in illo temporis puncto dimiserat, tanquam redeunte obscuritate quam lux in transitu excusserat.

XX. Nam redire dimissa peccata, ubi fraterna charitas non est, apertissime Dominus docet de illo servo, quem cum invenisset debitorem decem millium talentorum, deprecanti omnia dimisit¹. Ille autem conservum suum qui ei debebat centum denarios, cum miseratus non fuisset, jussit eum dominus reddere quæ ei dimiserat. Tempus ergo quo accipitur indulgentia per baptismum, tanquam tempus est reddendæ rationis, ut omnia debita quæ inventa fuerint dimittantur. Non tamen ille servus postea dedit conservo suo mutuam pecuniam, quam cum ille non posset reddere, non ejus misertus est: sed jam ei debebat conservus ejus, cum ipse rationem domino suo reddens, tanti numeri debito solveretur, nec dimiserat conservo suo quod ei debebat, et sic accesserat ut ei dimitteret dominus. Hoc indicant verba conservi dicentis: « Patientiam » habe in me, et reddam tibi. » Alioquin diceret, Jam mihi hoc dimiseras, cur iterum repetis? Hoc et ipsius Domini verba manifestius aperiunt. Ait enim: « Egressus autem » servus ille, invenit unum de conservis suis qui debebat ei centum denarios². » Non dixit, cui jam debitum centum denariorum dimiserat. Si enim dimiserat, non ei debebat. Quia ergo dixit, debebat ei: manifestum est, quod non dimiserat. Et melius quidem fuerat, atque hoc potius congruebat tanto debitori reddituro rationem, et expectanti misericordiam domini sui, ut prior ipse conservo dimitteret quod ei debebatur, et sic ad rationem reddendam, ubi misericordia domini imploranda erat, accederet. Nec tamen illud quod nondum conservo dimiserat,

¹ Matth. xviii, 23. — ² Ibid. 28.

impedivit dominum ejus, quominus in illo tempore accipiendæ rationis dimitteret ei omnia quæ debebat. Sed quid profuit, quandoquidem in caput ejus propter odiorum perseverantium rursus omnia continuo replicata sunt? Sic non impeditur baptismi gratia, quominus omnia peccata dimittat, etiamsi odium fraternum in ejus cui dimittuntur animo perseverat. Solvitur enim hesternus dies, et quidquid supra est solvitur, etiam ipsa hora momentumque ante baptismum et in baptismo. Deinceps autem reus esse continuo incipit, non solum consequentium, sed etiam præteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus omnibus, quæ dimissa sunt: et hæc sæpe contingunt in Ecclesia.

XXI. Nam plerumque fit, ut homo habeat inimicum quem iniquissime oderit; quanquam etiam iniquos inimicos diligere jubeantur, et orare pro eis. Subito autem periculo mortis incipit perturbari, et poscit baptismum, quem tanta festinatione accipit, ut necessariam interrogationem paucorum verborum vix periculi tempus admittat, quanto minus sermonem longissimum, ut illud odium corde pellatur, etiam ipsi si baptizanti sit cognitum. Certe ista non solum apud nos, sed etiam apud illos evenire non cessant. Quid ergo dicimus? Dimittuntur peccata huic homini, an non dimittuntur? Prorsus quod volunt eligant. Si enim dimittuntur, continuo redeunt: Evangelium loquitur, veritas clamat. Sive ergo dimittantur, sive non dimittantur, necessaria est postea medicina: nec tamen si vixerit, atque id corrigendum esse didicerit atque correxerit, denuo baptizatur, sive apud illos, sive apud nos. Sic et illa quæ schismatici vel hæretici non aliter habent, nec aliter agunt quam vera Ecclesia, cum ad nos veniunt, non emendamus, sed potius approbamus. In quibus enim non dissentiant a nobis, in eis non disjunguntur a nobis. Sed tamen quia nihil eis

prorsunt quandiu schismatici vel hæretici sunt, propter alia in quibus a veritate dissentiunt, et propter ipsum separationis immanissimum scelus, sive permanserint in eis peccata, sive continuo dimissa redierint, ut ad sanitatem pacis atque charitatis veniant adhortamur: non solum ut aliquid habeant quod non habebant, sed ut eis etiam illud prodesse incipiat quod habebant.

XXII. Frustra ergo nobis dicunt: « Si baptismum nostrum acceptatis, quid minus habemus, ut nobis de vestra communione consulendum putetis? » Respondemus enim, Non baptismum vestrum acceptamus: quia non est baptismus ille schismaticorum vel hæreticorum, sed Dei et Ecclesæ, ubicumque fuerit inventus et quocumque translatus. Vestrum autem non est, nisi quod prave sentitis, et sacrilege agitis, et impie separamini. Nam si cætera omnia vera vel sentiatis vel habeatis, et in eadem tamen separatione duretis adversus vinculum fraternæ pacis, adversus unitatem omnium fratrum, qui toto orbe terrarum, sicut promissi sunt, ita exhibiti; quorum omnium causas et corda nullo modo unquam nosse aut discutere potuistis, ut merito damnaretis; qui non possunt propterea rei esse, quia iudicibus ecclesiasticis potius quam litigatoribus crediderunt: hoc solum minus habetis, quod minus habet qui charitatem non habet. Jam quid opus est ut nos retexamus? Vos ipsi in Apostolo inspicite, quantum sit quod minus habetis. Quid autem interest qui charitatem non habet, utrum foras avolet aliquo vento tentationis ablatas, an intus de messe Dominica non recedat in ultima ventilatione separandus? Et tamen etiam tales, si jam semel per baptismum nati sunt, iterum eos nasci non oportet.

XXIII. Ecclesia quippe omnes per baptismum parit, sive apud se, id est, ex utero suo; sive extra se de semiue

virii sui: (sive de se, sive de ancilla.) Sed et Esau de uxore natus, propter fraternam discordiam separatus est a populo Dei¹. Et Aser per uxoris quidem potestatem², sed ex ancilla natus, propter fraternam concordiam terram promissionis accepit. Unde et Ismaeli³, ut separaretur a populo Dei, non obfuit mater ancilla, sed obfuit raterna discordia: et non profuit potestas uxoris, cujus magis filius erat, quia per ipsius iura conjugalia et in ancilla seminatus erat, et ex ancilla susceptus. Sicut apud istos Ecclesiæ iure quod est in baptismo, nascuntur quicumque nascuntur; sed si concordent cum fratribus, per unitatem pacis ad terram veniunt promissionis, non de materno utero rursus ejiciendi, sed in paterno semine agnoscendi: si autem in discordia perseverent, ad Ismaelis funiculum pertinebunt. Prior autem fuit Ismael, postea Isaac; et prior Esau, posterior autem Jacob: non quia prior peperit hæresis quam Ecclesia, aut Ecclesia ipsa prius carnales vel animales, et postea spirituales; sed quia in ipsa sorte mortalitatis nostræ, ex quo de Adam nascimur, non est prius quod spiritale, sed quod animale, postea spiritale⁴. Ex ipso autem animali sensu, quia homo animalis non percipit quæ sunt Spiritus Dei, omnes dissensiones et schismata generantur⁵. In quo sensu perseverantes Apostolus dicit ad Vetus Testamentum pertinere, id est, ad terrenorum promissorum cupiditatem in quibus quidem spiritualia figurantur, sed animalis homo non percipit quæ sunt Spiritus Dei.

XXIV. Quocumque ergo tempore tales homines esse cœperunt in hac vita, ut jam divinis pro sæculorum distributione sacramentis imbuti, adhuc tamen carnaliter sapiant, et carnalia de Deo, sive in hac vita sive post

¹ Gen. xxv, 25. — ² Id. xxx, 13. — ³ Id. xvi, 16. — ⁴ 1 Cor. xv, 46. — ⁵ Id. ii, 14, et Galat. iv.

hanc vitam, sperent atque desiderent, animales sunt. Ecclesia vero quod est populus Dei, etiam in istius vitæ peregrinatione antiqua res est, in aliis hominibus habens animalem portionem, in aliis autem spiritalem. Ad animales pertinet Vetus Testamentum, ad spiritales Novum. Sed primis temporibus utrumque occultum fuit ab Adam usque ad Moysen. A Moysen autem manifestatum est Vetus, et in eo ipso occultabatur Novum, quia occulte significabatur. Postea vero quam in carne Dominus venit, revelatum est Novum: Veteris autem sacramenta cessarunt; sed concupiscentiæ tales non cessaverunt. In illis enim sunt, quos Apostolus jam per sacramentum Novi Testamenti natos, adhuc tamen dicit animales non posse percipere quæ sunt Spiritus Dei¹. Sicut enim in sacramentis Veteris Testamenti vivebant quidam spiritales, ad Novum scilicet Testamentum quod tunc occultabatur occulte pertinentes: sic et nunc in sacramento Novi Testamenti quod jam revelatum est, plerique vivunt animales. Qui proficere si nolunt ad percipienda quæ sunt Spiritus Dei, quo eos hortatur sermo Apostolicus, ad Vetus Testamentum pertinebunt. Si autem proficiunt, et antequam capiant, ipso profectu et accessu ad Novum pertinent: et si prius quam spiritales fiant, et hac vita rapiantur, custoditi per sacramenti sanctitatem in terra viventium computantur, ubi est spes nostra et portio Dominus. Nec invenio quid verius intelligatur in eo quod scriptum est: « Imperfectum meum viderunt oculi tui: » quandoquidem sequitur, « Et in libro tuo omnes scribentur². »

XXV. Quæ autem peperit Abel et Enoch et Noë et Abraham, ipsa peperit Moysen et Prophetas tempore posteriores ante adventum Domini; et quæ istos, ipsa et Apostolos et Martyres nostros et omnes bonos Christianos.

¹ 1 Cor. II, 14. — ² Psal. CXXXVIII, 16.

Omnes enim diversis quidem temporibus nati apparuerunt, sed societate unius populi continentur, et ejusdem civitatis cives labores hujus peregrinationis experti sunt, et quidam eorum nunc experiuntur, et usque in finem cæteri experientur. Item quæ peperit Cain et Cham et Ismaëlem et Esaü, eadem ipsa peperit et Dathan et alios in eodem populo similes; et quæ istos eadem ipsa et Judam pseudo-apostolum, et Simonem Magum, et cæteros usque ad hæc tempora pseudo-christianos in affectione animali pertinaciter obduratos, sive in unitate permixti sint, sive aperta præcisione dissentiant. Sed cum tales a spiritualibus evangelizantur, et sacramentis imbuuntur, tanquam per se ipsam Rebecca eos parit, sicut Esaü¹: cum autem per illos qui non caste annuntiant Evangelium, tales in Dei populo generantur²; Sara quidem, sed per Agar³. Item boni spiritales, quando evangelizantibus vel baptizantibus carnalibus generantur, Lia quidem vel Rachel jure conjugali eos, sed per ancillarum uterum parit⁴. Cum vero per spiritales in Evangelio generantur boni fideles, qui vel evadunt in spiritualis ætatis affectum, vel eo tendere non desistunt, vel ideo non faciunt quia non possunt, sicut ex utero Saræ Isaac, vel Rebeccæ Jacob, in novam vitam et Novum Testamentum nascuntur.

XXVI. Itaque sive intus versari videantur, sive aperte foris sint, quod caro est, caro est: sive in area in sua sterilitate perseverent, sive occasione tentationis tanquam vento extra tollantur, quod palea est, palea est⁵. Et semper ab illius Ecclesiæ quæ sine macula et ruga est⁶, unitate divisus est, etiam qui congregationi sanctorum in carnali obduratione miscetur. De nullo tamen desperandum est, sive qui intus talis apparet, sive qui foris ma-

¹ Gen. xxv, 25. — ² Philip. I, 17. — ³ Gen. xvi, 15. — ⁴ Id. xxx, 3-9. — ⁵ 1 Petr. cap. 18. — ⁶ Ephes. v, 27.

nifestius adversatur. Spiritales autem sive ad hoc ipsum pio studio proficientes, non eunt foras : quia et cum aliqua vel perversitate vel necessitate hominum videntur expelli, ibi magis probantur, quam si intus permaneant, cum adversus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed in solida unitatis petra fortissimo charitatis robore radicantur. Ad hoc enim pertinet quod in illo Abrahæ sacrificio dicitur : » Aves autem non divisit ¹. »

XXVII. De baptismi ergo quæstione jam quantum arbitrator, satis disserui : et quia hoc manifestissimum schisma est quod Donatistarum nomine nuncupatur, restat ut hoc de baptismo pie credamus, quod universa Ecclesia a sacrilegio schismatis remota custodit. In qua tamen si aliud alii et aliud alii adhuc de ista quæstione salva pace sentirent, donec universali concilio unum aliquid eliquatum sincerumque placuisset, humanæ infirmitatis errorem cooperiret charitas unitatis, sicut scriptum est : « Quia » charitas cooperit multitudinem peccatorum ². » Qua enim absente cætera inaniter habentur, eadem præsentem quædam venialiter non habentur.

XXVIII. Extant beati martyris Cypriani in ejus litteris magna documenta, ut ad illum jam veniam, de cujus sibi auctoritate isti carnaliter blandiuntur, cum ejus charitate spiritaliter perimantur. Nam illis temporibus, antequam plenarii concilii sententia quid in hac re sequendum esset, totius Ecclesiæ consensus confirmasset, visum est ei cum ferme octoginta coepiscopis suis Africanarum Ecclesiarum, omnem hominem qui extra Ecclesiæ catholicæ communionem baptizatus fuisset, oportere ad Ecclesiam venientem denuo baptizari. Quod non recte fieri tanto viro nimirum propterea Dominus non aperuit, ut ejus pia et humilitas et charitas in custodienda salubriter Eccle-

¹ Gen. xv, 10. — ² 1 Petr. iv, 8.

siæ pace patesceret, et non solum illius temporis Christianis, sed etiam posteris ad medicinalem, ut ita dicam, notitiam signaretur. Cum enim tanti meriti, tantæ Ecclesiæ, tanti pectoris, tanti oris, tantæ virtutis episcopus, aliud de baptismo arbitraretur, quam erat diligentius inquisita veritas firmatura, multique ejus collegæ, quamvis nondum liquido manifestatum, id tamen tenerent quod et præterita Ecclesiæ consuetudo, et postea totus catholicus orbis amplexus est : non se ille tamen a cæteris diversa sentientibus separata communione disjunct, et hoc etiam cæteris persuadere non destitit, ut sufferrent invicem in dilectione, studentes servare unitatem spiritus in vinculo pacis ¹. Ita enim corporis manente compage, si quid in quibusdam membris infirmabatur, ex eorum sanitate convalesceret potius, quam præcisione mortificatum diligentiam nullius curationis admitteret. Et si se ille separasset, quam multi sequerentur? quantum sibi nomen inter homines faceret? quam latius Cyprianistæ quam Donatistæ vocarentur? sed non erat filius perditionis, de qualibus dictum est : « Dejecisti eos dum extollerentur ² : » sed erat filius pacis Ecclesiæ, qui tanta cordis illuminatione præditus, propterea non vidit aliquid, ut per eum aliud superminentius videretur. Et adhuc inquit Apostolus, supereminentiorem viam vobis demonstro : si linguis hominum loquar, et Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum ærumentum sonans aut cymbalum tinniens ³. Minus ergo ille penetravit, ut cerneret secretum abditum sacramenti : sed si sciens omnia sacramenta, charitatem non haberet, nihil esset. « Cum autem minus illud perspiciebat, hanc tamen humiliter, fideliter, fortiter custodivit, ad martyrii coronam meruit pervenire : ut si qua in ejus lucidam mentem ex humana conditione

¹ Ephes. iv, 2. — ² Psal. lxxxii, 18. — ³ 1 Cor. xii, 31, et xiii, 1.

nebula irrepserat, gloriosa serenitate fulgentis sanguinis fugaretur. Non enim frustra ipse Dominus Jesus Christus, cum se ipsum diceret vitem, suos autem tanquam in vite sarmenta ¹, præcidi eos dixit, et de vite auferri tanquam inutilia sarmenta, quæ fructum non darent. Quis est autem fructus, nisi novus ille foetus, de quo item dicit: « Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis ²? » Ipsa est illa charitas, sine qua cætera nihil prosunt. Dicit et Apostolus: « Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia ³. » Quæ omnia incipiunt a charitate, et per cæteram juncturam quasi botrum mirabilem faciunt. Nec tamen frustra idem Dominus addidit: « Quæ autem sarmenta in me dant fructum, purgat illa » Pater meus, ut majorem fructum afferant ⁴: » nisi quia et ipsi qui fructu prævalent charitatis, possunt tamen aliquid habere purgandum, quod incultum agricola non relinquit. Quod ergo ille vir sanctus de baptismo aliter sentiens quam se res habebat, quæ postea pertractata et diligentissima consideratione firmata est, in catholica unitate permansit et charitatis ubertate compensatum est, et passionis falce purgatum.

XXIX. Sed ne videar devitandæ probationis causa ista in laudem beatissimi Martyris dicere, quæ quidem non ejus, sed illius est, cujus gratia talis extitit; jam de litteris ejus documenta proferamus, quibus maxime Donatistarum ora claudantur. Hujus enim auctoritatem imperitis objiciunt, ut se quasi recte facere ostendant, quod ad se venientes fideles denuo baptizent. Nimium miseri, et nisi se corrigant a semetipsis omnino damnati, qui hoc in tanto viro eligunt imitari, quod illi propterea non obfuit, quia in ea pace unde isti aberraverunt, qui viam pacis

¹ Joan. xv, 5. — ² Ibid. 34. — ³ Galat. v, 22. — ⁴ Joan. xv, 2.

non cognoverunt, perseverantissimis usque in finem gressibus ambulavit ¹. Est quidem quod Christi baptisma ubique sanctum est, et quamvis apud hæreticos vel schismaticos, ipsius tamen hæresis vel schismatis non est, et ideo nec ad ipsam Catholicam inde venientes oportet denuo baptizari: sed tamen hoc aliud est, aliud a catholica pace deviantes et in nefariam præcisionis foveam præcipitados, rebaptizandos insuper judicare. Nam illum nævum in candore sanctæ animæ charitatis ubera contegebant: hanc autem fuliginem in istorum tartarea foeditate vultus impacatus ostentat. Sed ea quæ deinceps, quod ad beati Cypriani auctoritatem attinet, tractaturi sumus, ab alio sumemus exordio.

¹ 1 Psal. xlvii, 3.